

Izland: éjszakai világosság, friss levegő, természeti csodák

Már a keflaviki repülőtéren valószínűsíthető: tényleg nem lett volna érdemes estélyit, vagy akárcsak kosztümöt, öltönyt csomagolni. Puritán világ ez a szó legjobb értelmében. Semmi flanc, semmi felesleges kérdés, itt szerényen viselik a kiegyensúlyozott jólétet, a mindennapokat praktikusán igazítják a természethez, az időjáráshoz. Első meglepetés, hogy a Bécsből érkezők ellenőrzés nélkül beléphetnek az országba. Az előtanulmányokat végző utas se gondolt eddig arra, hogy a schengeni birodalomban vagyunk. Hiszen Izland nem tagja az Európai Uniónak, csak az Európai Gazdasági Térségnek. Igaz, a kezdettől NATO-tag, ami, nem lévén hadserege, védelme szempontjából fontos. Eközben ez a kicsiny és ritkán lakott sziget földrajzi helyzete miatt különleges jelentőségű az Észak Atlanti Szövetség számára is.

Hamar kiderül, kár volt egy percig is tartani ettől az ismeretlen világtól: olyan természetes kedvességgel, „emberbarátsággal”, mondhatni szeretettel, működik itt minden, amihez foghatóról mi magyarok mostanában legfeljebb csak álmodozhatunk. Kellemesen hat az éjszakai világosság, amire persze számítottunk, ha elképzelni nehéz is volt. Így könnyebb megtalálni szállodánkat az ötven kilométerre lévő Reykjavikban. A csodák másnap kezdődnek, amikor még mindig kicsit szorongva – idegen ország, megjegyyezhetetlen földrajzi nevek, idegen bérautó – nekivágunk az úgynevezett Körútnak, az egyes számú országútnak. A rejtélyt, a várakozást fokozta, hogy

nem sok ismerős járt még erre, legfeljebb internetes fórumon olvasható néhány fellelkesült beszámoló. Magyar nyelvű útikönyv se kapható – csak Bécsben lehet válogatni többféle angol és német nyelvű kötetből.

Amint kikeveredünk a vidám színes kis házak, néhol meghökkentően modern épületek szegélyezte fővárosi utcákról, a vidék máris döbbenetes. Még nem tudjuk, hogy e csodákból jut a kétezer kilométeres út szinte minden szakaszára. Ez még csak az „Arany Kör”, amely felöleli a Reykjavikból akár egy nap alatt bejárható és a leginkább izlandi jellegzetességnek tartott látványokat. Egyikük a *Gejzír*, amelyről a hasonló – bár működő formában másutt alig-alig előforduló titokzatos jelenség –, a föld mélyéből fellövő forró vízoszlop a nevét kapta. E legnagyobb már nem működik, de egy kisebb, az öt-tízpercenként, szeszélyes időközönként kirobbanó Strokkur is nyújt elég bámszoknivalót. A tizenöt méter magasra törő méteres átmérőjű füstölgő vízoszlop pár másodperc után összerogy, és lehet találgatni, hogy a sárgás peremű kráterben a vízfelszín hirtelen feszülése újabb kitörést jelez-e, avagy csak játszik velünk. A huszonhat kráterben fortyogó vízhez nyúlni nem tanácsos, hőfokuk forráspont feletti.

Az Arany Kör másik látnivalója történelmi ismeretet is kínál: a *Thingvellir* – számtalan víz-esésével, a túloldalon tó-együttessel, kanyargó folyóval, meredek lávafalak védelmében – kultikus hely. Itt alapították, az időszámításunk szerinti 930-ban, alig hatvan évvel az első telepések érkezése után a világ első parlamentjét, az Althing-ot. Itt szónokoltak, törvénykeztek, ítéleztek. Az évenként megtartott kétheti ülésére bárki eljöhett. Itt döntöttek 1000-ban a kereszténység felvételéről, és itt kiáltották ki 1944-ben, a dán unió felmondása után, a köztársaságot. A gondosan elhelyezett négy nyelvű táblákról mindez leolvasható, miként az is, hogy e hosszú hasadék az eurázsiai és amerikai kőzetlemezek határán van, a senki földjén. Két fala évenként 8 cm-rel távolodik egymástól, s új óceáni kéreg képződik. A felszínen ezt több kilométer hosszan egyenesen futó, párhuzamos függőleges sziklafalak jelzik.

Aki annak idején unta a földrajzórakon az elméleti geológiai magyarázatokat a föld keletkezéséről, Izlandon gyakorlati oktatást kap, és nemcsak Thingvellirben. Európa e legifjabb, a tenger mélyéből vulkanikus kitörés következtében létrejött, s mindössze időszámításunk előtt 330-ban felfedezett, 10 ezer négyzetkilométeres, máig mozgásban, változásban lévő szigete – maga a képes földtörténet. Végeláthatatlan lávamezők, változatos alakban meg-

merevedett vulkanikus kőzet, jól látható rétegek, különös formájú hegyek, szoborformájú kőzetek, a föld mélyéből feltörő, sokszor az 500-800 méter vastagságú gleccsereket máig mozgó hőforrások teszik változatosá a tájat. A ki tudja hányadik vízesség jelzésénél is érdemes letérni: egyik se olyan, mint a másik. Néha a semmiből bukkan fel, és zuhan le a mélybe a víz, helyenként tarka virágok és zöld mohás, sőt, erdős vidéken, másutt ijesztően komor sziklák között, kanyonszerűen, s van ahol a felcsapó vízpárából szivárvány emelkedik ki. A nem túl széles, ám jól kiépített, helyenként kavicsos, de többnyire aszfaltozott, a vízakadályt keskeny hidakkal átívelő 1-es számú körútról bátran le lehet térni a látványosságok felé. Az út megfelelő, s mindig jelzik, ha a terep nehezen, csak dzsippel járható.

Mindenütt kényelmes (és ingyenes) parkoló várja a turistát, angolvécé, hideg-meleg vízzel, szappannal, kéztörlővel, papírral, patyolat tisztán, ott is, ahol embernek nyomát nem látni. A nemzeti parkokban, néhol csak pár házból álló, ám központinak hívott településeken van idegenforgalmi iroda, tökéletes felszereltséggel, több nyelven beszélő alkalmazottal. Útközben alig látni embert, elszórtan fel-felbukkan ugyan néhány vidám, piros tetős ház, gazdaság, tanya – de mintha az ország a legelésző birkák és vígan futkosó lovak birodalma lenne. Utóbbiak, a tömzsi, nagyfejű, erős szőrzetű izlandi pónik munkabírók, versenyre is alkalmasak. Kedvelik őket a túrázók, a járhatatlan helyeket lóháton megismerni vágyók is. Különlegességük, hogy a lépés, ügetés és vágta mellett két további jármódot is tudnak (a poroszkálást és a rázkódásmentes úgynevezett „tölt”-öt). Szabad boldog élet lehet ez, csak néhol akadályozza az állatok mozgását út menti kerítés. Nem is árt, hiszen a bárányok szívesen ban-

dukolnak át az úton. Rén-szarvast csak a figyelmeztető táblán látunk, a bálna, foka, delfin is inkább csak a megtekintésükre szervezett hajóutak résztvevőinek adatik meg. A négy-ötvenféle madárból viszont jut elég mindenhová, bár a legszínesebb, a *lunda* most éppen elbűjt. Ez a költés ideje, s a szigorú hatóság a kedvelt helyeit lezárja a betolakodók elől.

A változatos tájat tovább tarkító, sokszor a tengerszintig leérő gleccserek nem mindig felelnek meg a róluk alkotott elképzelésnek. Némelyik, ahelyett hogy fehéren csillogna, egyenesen fekete – de nem a piszoktól, hanem a lávakő po-

rától. A világ harmadik legnagyobb jégmezője, a *Vatnajökull* egésze nem járható be, csak a csücske, amely a *Skaftafell* nemzeti park része. *A természet itt még 1996-ban is brutális játékot engedett magának: kitört a Grímsvötn vulkán és több milliárd köbméter jéget olvasztott meg.* Az óriási víztömeg a jégmező alatt hömpölyögve a peremen hatalmas erővel kizúdult. Mindent elpusztított, ami az útjába esett, jó tíz kilométeren az 1-es főutat is. E helyen ma emlékmű áll: a leszakadt híd roncsának egy darabja.

A vidék gleccserek találkozási pontja; egyikük végénél óriási jégtó alakult ki. A gleccserből leváló, elképesztően áttetsző, néhol kékes árnyalatú jégtömbök, sok mindenhez hasonlítható jégszobrok méltóságteljesen úsznak a már felolvadt vízen, amelynek kiterjedése egyre nő. A szárazföldön hatalmas gumibroncon közlekedő, a tavon hajóvá váló fura jármű mentőmellényes turistákkal kerülgeti a jégtömböket – miután egy boszorkányos ügyességű magányos csónakos hosszú botjával körbeszurkálva jelzi, hogy szabad-e az út.

A lélegzetelállító helyek közül aligha maradhat ki az észak-keleti *Krafla*, a kénesen gőzölgő föld birodalma. A megszámlálhatatlan földkupac a *Námafjall* nevű kialudt vulkán tövében ontja a meleget. A hőforrások vizét elvezetik: Izland példamutatóan hasznosítja geotermikus kincsét: fűtésre, melegházakra, és még csak nem is mellékesen varázslatos fürdőkre, ahol állig vízbe bújva feledhető a levegő hőmérséklete.

A természet e szokatlan közelségét semmi nem zavarja, s erről az az elkényeztetett turista sem kénytelen lemondani, aki a kempingezés romantikája helyett szállásként a vendégfogadót választja. A marketingszövetségbe tömörült falusi turizmus szálláshelyei többnyire magányosan állnak a főútról

jól megközelíthető, kies helyeken. A takaros házakat jókora gazdaság veszi körül. Az egyikben száz lóról gondoskodnak, van saját művelhető földterület – váltakozó terméseredménnyel. Másutt az ebédelőben kiállított díjnyertes tehén portréja jelzi, hogy valahol istálló van. Ahol a saját épülettől kicsit távolabb húzták fel a vendégeknek szánt szobákat, ott kevésbé látni bele a háziak tevékenységébe, de hogy valahol hátul elkerítve lovak vannak, az szinte bizonyos. Tisztaság és célszerűség mindenütt, s barátságos ellátás mindazzal, ami szükséges. Van ahol a szárazföldre benyúló fjord partjára nyílik az ablak, vagy gyönyörű tóra, máshol havas hegycsúcs látszik – vagy egyszerre mind. A számítógép mindenütt ott áll az előtérben, szabad internet használattal. (De kit izgat itt és most a nagyvilág?) A városokban, s nemcsak a 150 ezer lakosú Reykjavikban, a nagyobb boltokban, bankokban is van 1-2 laptop, amelyet bárki használhat. Nem kellemetlen mellékhatása e fejlettség annak a körülménynek, hogy egy éve még amerikai támaszpont működött itt, a NATO pedig hosszabb távra berendezkedett. Ma már nyílt titok: a hidegháború idején innen figyelték a legkorszerűbb technikával a szocializmus ellenséges világát. *A népességhez képest világviszonylatban itt a legnagyobb az internet-használók és a mobiltelefonok száma: utóbbi meghaladja a 300 ezres lakosságszámot.*

Szinte mindegyik falusi fogadóban van egy kis könyvtár is. Olvasó nép ez, az írástudatlanság gyakorlatilag ismeretlen (imponálóan mindenki tud angolul). Sokan maguk is írnak, verselnek – főként pedig a meséknek van nagy keletje. Érthető. Valamivel el kell ütni a nyári nagy világosságnál sokkal hosszabb téli sötétséget, de nem csak ez az oka. Aki egyszer is látja a különös hegy- és kőformákat, a sejtelmes párákat, a forró víz megmagyarázhatatlan kiterjedését, a természet kiszámíthatatlan játékait, annak nem szorul magyarázatra a szilárd hit a manók, tündérek, óriások létezésében. Persze hogy itt vannak közöttük, persze hogy van ennek a szigetnek egy láthatatlan lakossága is, amelyre tekintettel kell lenni. *Legebndák* őrzik a környéket. Mi történik, ha valaki megfélemez róluk, és például az ő területükre akar építeni? Olyankor török a munkagép, mélybe zuhan a betolakodó, vagy jön a természeti katasztrófa. A láthatatlan mindig győz. A mondák, legendák, mesék e világából a kis országhoz és ritka nyelvhez képest meglepően nagy irodalom táplálkozik. *A Nobel-díjas Halldór Laxness* a legismertebb. Neki még a neve is különleges, eltér más izlandiakétól, akiknek vezetéknevét egyszerűen képzik. Fiúknál az apai keresztnévhez egy „son”-t,

lányoknál ugyanehhez egy „dottir”-t biggyesztenek. Az 1998-ban elhunyt író Gudjón Helgason fiaként maga is Gudjónsson-ként született, s csak később vette fel a Laxness nevet.

E különös világ képi tükröződése szintén gazdag – jelzi ezt az izlandi film sikere, no és a sok kicsi galéria Reykjavikban (s a második legnagyobb, a 15 ezres lélekszámú Akarueyriben). A könnyűzene e tájon *Björk*, az ő dalai szólnak a nyilvános helyeken, de népszerű a komolyzene is: Reykjavik hangversenyterme, operaháza mindig megtelik.

A természet csodáit a lakott területeken az építészet egészíti ki. A városháza Reykjavikban egy tóra épült. Az épület egyszerű és kecses vonala éppoly bámulatos, mint a sokféle modern templomé. Fenn északon, Huslavikban – a csinos ám jelentéktelen kis halászfaluban – éppúgy, mint a két már említett nyugati városban, de egy-egy csöpp falusi településen is meghökkenítő a szokatlanul merész, de minden kacskaringót nélkülöző építmény. A lutheránus többséghez, vagy a katolikus egyházhoz tartozzon is a templom, ebben nincs közöttük különbség. A belső kiképzésükből látszik, hogy a templomok közösségi találkozóhelyek. Gyerekek számára berendezett különterem éppúgy megtalálható bennük, mint a falugyűlésekre alkalmas helyiség, sőt még a kicsi kiállító terem is.

A statisztikákból tudjuk, hogy itt alaposan megdolgoznak a látható jóléért. Hetven év a nyugdíjkorhatár, igaz, a várható élettartam is igen hosszú. Talán a tiszta, jó levegő, és a stressz teljes hiánya, a családra és a jövőre kiterjedő biztonság, a szociális háló tudata is teszi. Rendőrautót egyszer láttunk, akkor sem akcióban. Politikának a nyomait se fedeztük fel, egyetlen út menti plakát sem akarta győzködni az autóst. Szépséges sziget, boldog lakók, irigylésre méltó, átlátható világ.

Szászi Júlia
Népszabadság

